

De eerwaarde Zuster Gabriël (Josephina Helena Hubertina Rieter) temidden van haar (eveneens eerwaarde) zusters Emile (links) en Celestie (rechts) Rieter.

Josephina Helena Huberta Rieter (1906-1962)

Josephine Rieter werd op 3 september 1906 geboren te Eindhoven, als dochter van een rooms-katholiek echtpaar. De ouders voedden hun kinderen op tot vrome rooms-katholieken, getuige het feit dat drie van hun dochters toetraden tot de congregatie van de Liefdezusters van de Heilige Carolus Borromeus, oftewel de Zusters onder de Bogen [van de St. Servaasbasiliek] te Maastricht.

Josephina trad in als eerse, op 15 september 1929. Op 14 mei 1931 deed zij haar professie. Zij werkte vervolgens gedurende ruim twintig jaar in de verpleging te Maastricht (Klooster St. Calvarieberg – ziekenhuis St. Annadal), maar werd in 1951 vanwege haar ‘temperamentvolle pionierstalent’ benoemd tot de ‘eerste vrijgestelde secretaresse van de St. Canisiusbond’, de in 1925 opgerichte Bond van religieuze verpleegsters in Nederland.

De St. Canisiusbond had als doelstelling om ‘de verpleging van zieken en gebrekkigen op basis van rooms-katholieke beginselen te bevorderen’, zonder aanzien van godsdienst of stand in de maatschappij, onder naleving van de gewone wettelijke verordeningen in Nederland. De bond trachtte dit doel met de volgende middelen te bereiken:

- a) Door het mede oprichten en in stand houden van een bureau voor inlichtingen op het gebied van de katholieke ziekenverpleging, dat advies zal geven over kerkelijke en Staatsrechtelijke bepalingen;
- b) Door in onderlinge samenwerking de verplegingsdienst zoo goed mogelijk te doen zijn;
- c) Door opleiding van religieuzen en leken tot godsdienstig en vakkundig degelijk ontwikkelde ziekenverpleegsters en inrichting van examens tot dit doel;
- d) Door verdere ontwikkeling in het geven van cursussen enzovoorts;
- e) Door andere wettelijke middelen die bevorderlijk zijn tot dit doel.

De St. Canisiusbond verenigde in de de eerste 25 jaar van haar bestaan uitsluitend congregaties van vrouwen die zich aan de algemene of bijzondere ziekenverpleging wijdden. Congregaties die zich bezighielden met de psychiatrie mochten geen lid worden. Bovendien mochten tot 1952 alleen Provinciaal oversten of hun plaatsvervangsters stemmen over het beleid van de Bond.

Zuster Gabriël heeft het secretariaatswerk voor de St. Canisiusbond tot zeker 1956 met hart en ziel verricht. Uit talrijke archiefstukken van de Bond komt ze naar voren als iemand met een nuchtere, praktische instelling, maar wel als iemand die tevens behept was met een grote behoefte aan verdieping in haar religieuze leven.

Ook laat ze zich kennen als een sociaal voelend persoon. Meermalen adviseert ze de oversten van congregaties die moeite hadden met de wereldse verlangens (bijvoorbeeld een hoger loon) van hun lekenpersoneel (d.w.z. niet-religieuzen) om niet geheel zelfstandig beleid te gaan voeren, doch het oor te luisteren te leggen bij andere ziekenhuizen. Volgens het In Memoriam over Zr. Gabriël van de congregatie 'heeft zij haar scherpzinnige geest, haar diep gevoelsleven en haar vurig temperament willen gebruiken om de religieuzen-verplegenden te helpen hun taak in deze tijd zo goed mogelijk om te gaan'.¹ Dit zijn zorgvuldig gekozen woorden.

Als de woorden waar zijn (en dat zijn ze waarschijnlijk) was zij een dappere vrouw, die zich dermate geliefd gemaakt had binnen haar congregatie dat deze haar boodschappen 'gedoogde'. Zuster Gabriël beschreef in 1960 in een terugblikkende brochure namelijk exact de hiërarchische verhoudingen zoals zij bestaan hadden binnen deze Bond, waar tot 1952 uitsluitend Oversten van congregaties van vrouwelijke religieuzen die de ziekenhuisverpleging die verpleging tot hun taak rekenden) lid van hadden kunnen worden en stemrecht hadden. Ze beschreef hoe de opkomst van de (niet-religieus gebonden) Nederlandse Federatie van Verenigingen die de Belangen van Verpleging en Verplegenden behartigen ertoe had geleid dat de St. Canisiusbond toestemming vroeg van het Nederlandse Episcopaat om a) zich als organisatie aan te kunnen sluiten bij deze neutrale Federatie en b) alle individuele religieuze verplegenden – ook mannen - lid te mogen maken van hun Bond. Na de verkregen toestemming werd de St. Canisiusbond (met nu ruim 4.000 leden) opeens een machtsfactor van belang binnen de Federatie. Zr. Gabriël was de vertegenwoordigster van deze Bond en tevens (binnende Federatie bestuurslid van het Aafke Gezina van Hulst fonds.

Na haar werk voor de St. Canisiusbond zette Zuster Gabriël zich in voor de Bond van Rooms-Katholieke religieuzen die werkten als docent verpleegkunde, vanuit het Nijmeegse convent 'PIUS X'. Zij bespeelde hier ook het orgel en de piano. Zuster Gabriël stierf te Nijmegen aan een pijnlijke ziekte (die mogelijk in 1956 reeds intrad) op 17 januari 1962. Het totale aantal leden van de St. Canisiusbond was onder haar leiding gestegen tot ruim 4.000 religieuzen. Ze werd dan ook node gemist.

Bronnen:

Het archief van de Zusters onder de Bogen, met dank aan M. Gerards.

Katholiek Documentatiecentrum Nijmegen. Archief 803, Inventarisnummer 125 (correspondentie St. Canisiusbond met diverse aangesloten congregaties) en Inventarisnummer 374, (Bestuursnotulen St. Canisius Bond 9 december 1949 t/m 16 december 1957, daaruit talrijke notulen).

Gabriël, zuster [religieuze naam voor J.H.H. Rieter] (1960). *De Sint Canisiusbond, Bond van hier te lande werkzame religieuzen-verplegenden*. Nijmegen: Sint Canisiusbond.

---

¹ In Memoriam Zuster Gabriël, tekst Zusters onder de Bogen.